

Tomaz Lapajne Dekleva

Od kod si, kruhek?

Osebe: - ANA
- OČE
- TRGOVEC
- PEK
- MLINAR
- KMET

1. prizor

Dvorišče preproste mestne hiše. Začetek 20. stoletja. Ana, stara osem let, se igra ristanc.

ANA: En, dva, tri, leva, desna in tri in dva in en.

Iz hiše pride oče. Odpravlja se v službo – po možnosti je v železničarski uniformi.

OČE: Ana, jaz grem v službo. *(pogleda na žepno uro)* Ne smem biti pozen. Glej, da bo vse v redu, ko me ne bo. Če boš lačna, si pripravi kaj v kuhinji. Zvečer pridem domov.

Vzame torbo, poljubi Ano na čelo in gre. Ana spet skače ristanc.

ANA: Joj, lačna sem! Vem, kam oče skriva marmelado. Na vrh omare!

Steče z odra iskat marmelado. Sliši se razočaran vzdih. Prinese zelo majhno žemljico.

ANA: Marmelade ni več. Tole je vse, kar je pri hiši. Samo ta žemljica. No ja, bom pa to pojedla.

Sede in si poje melodijo ristanca. Razpolovi žemljico in v njej najde prstan.

ANA: Prstan! Prstan je bil v žemljici! Čisto pravi prstan! Iz čistega zlata! Oči, oči! *(steče za njim)* Je že šel! *(se vrne in si ogleduje prstan)* Gotovo ga je kdo izgubil. In zdaj je zelo žalosten, ker nima svojega prstana. Gotovo ga pogreša. Ampak, kdo bi to lahko bil? *(otrokom)* Ste ga vi izgubili? *(sama sebi)* In kako je prstan prišel v žemljico? Mogoče ga je izgubil trgovec, ki prodaja žemljice! Grem v trgovino!

2. prizor

Trgovina. Vse polno izdelkov. Trgovec zлага stvari na pult.

TRGOVEC: *(govori vsiljivo prijazno – služavo)* Dober dan, punčka. Kaj boš kupila?

ANA: Dober dan. Nič ne bi kupila.

TRGOVEC: Pogledj, koliko stvari imam tukaj! Bombone, lizike, čokolado ...

ANA: Nič ne bi kupila.

Vse pravice pridržane. Tomaz Lapajne Dekleva, tomaz.lapajne@siol.net, 041 804 444

TRGOVEC: ... pa igrače, suho sadje ...

ANA: Nič ne bom kupila.

TRGOVEC: (*se razjezi*) Nič ne boš kupila? Če ne boš nič kupila, pa kar ven iz trgovine! Kaj se to pravi! Prideš v trgovino in govoriš: Nič ne bom kupila, nič ne bom kupila! Kar ven! Kar ven! Zijala prodajaj drugje!

ANA: Samo nekaj bi vprašala.

TRGOVEC: Sprašuj kje drugje! To je trgovina in tu se kupuje, ne pa sprašuje! Kar ven!

ANA: Ne bodite hudi, gospod trgovec. Prav rada bi kupila nekaj kruha, zase in za očeta. Veste, nama ga je zmanjkalo.

TRGOVEC: (*spet sluzavo*) Aha, kruh bi kupila! Hlebec, štruco, žemljo, kifelj? Bel, črn kruh?

ANA: Ampak, nimam denarja.

TRGOVEC: (*jezno*) Nimaš denarja! Kako si drzneš vstopiti v trgovino brez denarja! In še kruh bi kupila! Kar ven! Kar ven!

ANA: Samo nekaj bi vprašala.

TRGOVEC: Sprašuj kje drugje! To je trgovina in tu se kupuje, ne pa sprašuje! Kar ven!

ANA: Vprašati sem hotela, ali ste izgubili zlat prstan?

TRGOVEC: Zlat prstan! To je pa zanimivo! Kakšen zlat prstan?

ANA: V žemljici sem ga našla. Morda ste ga vi izgubili?

TRGOVEC: V žemljici?

ANA: Ja, moj oče je pri vas kupil žemljico. V njej sem ga našla.

TRGOVEC: Pokaži mi prstan!

ANA: Izvolite! (*mu ga da*)

TRGOVEC: Mmmm, lep prstan. Iz čistega zlata.

ANA: Ni vaš, kajne?

TRGOVEC: Ne, ni ... (*v hipu zelo dvigne status*) Moj je!

ANA: Ne, ni! Niste ga vi izgubili!

TRGOVEC: Ja, sem ga!

ANA: Ne, pa niste!

TRGOVEC: Ja, pa sem ga!

ANA: Ne, pa niste! Vem, da ste se zlagali!

TRGOVEC: (*zgroženo*) Jaz, da lažem! Meni kaj takšnega!

ANA: Dajte ga nazaj!

TRGOVEC: Ne, moj je!

Ana in trgovec se smešno lovita ob glasbi. Ana ujame trgovca – ga nekako postavi v kot in mu vzame prstan.

ANA: Zlagali ste se! Niste vi izgubili prstana!

TRGOVEC: Ne, nisem. Če je pa tako lep. Drago bi ga lahko prodal.

ANA: Kako ste grabežljivi! Mislite, da lahko vse prodate!

TRGOVEC: Saj lahko!

ANA: So reči, ki niso za prodat.

TRGOVEC: Vse se lahko proda.

ANA: Ne!

TRGOVEC: Vse se lahko kupi!

ANA: Ne, pa ne!

TRGOVEC: Ja, pa ja!

ANA: Ne, pa ne!

TRGOVEC: Ja, pa ja! (*poje*)

Lahko prodamo lonce? Lahko!
Lahko prodamo zvonce? Lahko!
Sladko čokolado? Lahko!
Domačo marmelado? Lahko!
Čisto vse, kar imamo,
čisto vse lahko prodamo.
Lahko prodamo milo? Lahko!
Lahko železno pilo? Lahko!
Lahko prodamo stol? Lahko!
Tudi morsko sol? Lahko!
Lahko prodamo mleko? Lahko!
Gradbeno opeko? Lahko!
Lahko prodamo žlico? Lahko!
Orehovo potico? Lahko!
Čisto vse, kar imamo,
čisto vse lahko prodamo!

ANA: Povejte mi, kdo vam je dal žemljico, ki ste jo prodali mojemu očetu!

TRGOVEC: Pek mi jo je dal. On peče kruh in žemlje in preste, jaz jih pa prodajam.

ANA: Grem k peku. Morda je on izgubil prstan. (*gre*)

3. prizor

Pekarna

ANA: Gospod pek! Gospod pek! Kje ste?

Pride pek. Ker je v pekarni zelo vroče, je ves poten in si z brisačo neprestano briše pot.

PEK: Pravkar sem dal preste v peč.

ANA: Dober dan, gospod pek. Je pa vroče pri vas.

PEK: Tukaj je vedno vroče. Če hočem, da bo kruh lepo zapečen, moram dobro zakuriti v peči. Tako da se naredi tista hrustljava skorjica, njam, njam ... (*zavoha nekaj*) Pa ne, da se mi kifeljci smodijo. Moram pogledat! (*gre*)

ANA: Kako je peku lepo. Nikoli mu ne zmanjka kruha. Ko bom velika, bom tudi jaz pekla kruh.

PEK: (*pride nazaj*) Kaj si rekla?

ANA: Rekla sem, da bom, ko bom velika, pekla kruh.

PEK: Pa sploh veš, kako se dela kruh?

ANA: Ne, ne vem.

PEK: Moko, vodo, sol in kvas boš vzela, skupaj boš zmešala in boš testo dobila. Testo boš gnetla in gnetla, potem ga vzhajat boš pustila. Si si zapomnila, kar naučil sem te?

ANA: Vzeti moram malo moke, malo soli, vodo in zmešati vse.

PEK: Na kvas si pozabila! Brez kvasa pač ne gre!

ANA: Še kvas dam noter, malo zmešam in upam, da je to vse.

PEK: Ne prav vse. Zdaj testo zgneti moraš še.

ANA: In gnetem in gnetem, zgneteno je testo, mar ne?

PEK: Zdaj dovolj je dela, testo vzhajat gre.

ANA: Kaj to pomeni, da testo vzhaja? Se kaj čudnega dogaja?

PEK: Majhni mehurčki nastajajo v testu in naraste testo, postane rahlo, in če ga potipamo, je čisto mehko. Takšnega damo v peč, na vročino pravo, da se bo spekel kruh s skorjo rjavo.

ANA: Hura, zdaj znam speči kruh! Ko bom velika, bom pekovka!

PEK: Kako je to lepo! Nisi mi povedala, kaj te je prineslo sem.

ANA: Skoraj bi pozabila. Prstan sem našla v žemljici. Morda ste ga vi izgubili, gospod pek?

PEK: Prstan? Ne, nisem ga izgubil. Jaz sploh ne nosim prstanov. Testo bi se mi nabiralo za njimi, če bi jih imel. Mogoče je bil prstan že v moki in sem ga vgnedel v testo, ne da bi sploh opazil.

ANA: Mogoče je bil res v moki!

PEK: Morda je mlinar, ki melje moko, izgubil ta prstan.

ANA: Mogoče je bil pa res mlinar! Najbolje, da ga vprašam. Kje pa se gre v mlin?

PEK: Kar po teje poti naravnost pojdi, pa prideš do mlina.

ANA: Hvala! Na svidenje, gospod pek!

PEK: Na svidenje! Joj, makovke moram iz peči vzeti! (*pek gre*)

ANA: Hvala, ker ste mi pokazali, kako se peče kruh! Kako že gre?

(*poje*) Malo moke, sol in vodo
skupaj zmešamo v posodo.

PEK: (*se prikaže le za repliko*) Na kvas si čisto pozabila!

Brez ne boš testa dobila!

ANA: Kvas še prej je treba vnesti

in testo potem zgnesti.

Ko smo zgnetli ga do konca,

vzhaja nam do vrha lonca.

"V peč testo", pek potlej reče,

že se slasten kruhek peče. (*gre*)

4. prizor

TRGOVEC: Hi, hi, hi. Tale smrklja ne ve, kje se gre v mlin. Speljal jo bom s poti in ji vzal tisti prstan. Veste, koliko denarja dobiš za takle prstan! Ohoho! Takšne dragocenosti niso za otroke! Komaj čakam, da jo dobim! Tja se gre v mlin, jaz bom pa tole obrnil, pa bo smrklja padla v moje kremplje, hi, hi, hi. (*obrne kašipot za v mlin*) Že gre! (*se skrrije*)

ANA: (*pride in zagleda kašipot*) Kaj pa je tole? (*prebere*) Mlin. Zakaj pa je obrnjen narobe? Otroci, v katero smer se gre v mlin? (*pokažejo*) Aha, tja! Se mi je zdelo, da je tole narobe obrnjeno. (*gre*)

5. prizor

Mlin. Ropota. Mlinar je poln energije in šaljivec. Nепrestano si prepeva pesem Ob bistrem potoku je mlin.

ANA: Dober dan, gospod mlinar.

MLINAR: Dober dan, punčka! Za danes si pa prepozna.

ANA: Zakaj prepozna?

MLINAR: Kdor prej pride, prej melje. Za danes imam dovolj pšenice. Jutri bom lahko tvojo zmlel.

ANA: Saj nisem prinesla pšenice.

MLINAR: (*zaradi hrupa je ne sliši dobro; hrup med pogovorom še narašča*) Zakaj ne boš povedala resnice?

ANA: Kakšne resnice? Nisem prinesla pšenice!

MLINAR: A, nisi prinesla pšenice! Kaj pa, koruzo?

ANA: Ne.

MLINAR: Ječmen?

ANA: Ne.

MLINAR: Ajdo?

ANA: Ne.

MLINAR: Ja, spelji že vodo na svoj mlin! Po kaj si prišla?

ANA: Prišla sem, ker sem našla prstan. Joy, kako pri vas ropota! Saj se komaj slišiva!

MLINAR: Kaj praviš, naj dolgove zбриševa?

ANA: Lahko ustavite mlin?

MLINAR: Da si mi dolžna cekin?

ANA: Zmanjšajte že ta hrup!

MLINAR: Če si mi dolžna, ti ne bom mlel na up!

ANA: Lahko stišate ropot?

MLINAR: Takšno ropotanje je povsod. Nič te ne slišim. Bolje, da utišam mlin. (*spremeni tok vode, mlin se počasi ustavi, hrup zamre*) Koliko, praviš, da si mi dolžna?

ANA: Nič nisem dolžna. V zemlji sem našla prstan. Pek mi je rekel, da je bil najbrž v moki in je morda vaš?

MLINAR: Ne, ni moj. Čigav bi bil? To moram malo preleteti. (*razmišlja*) Po moje je bil ta prstan že v pšenici, pa ga mlinski kamni niso zmleli in je prišel cel v moko.

V mlinu melje se pšenico,
ta za slastno je potico.
Če pa žgance jedel bi,
zmleti ajdo moraš si.

V mlinu vse povej glasno,
da te mlinar slišal bo!
Ker ne sliši se vse,
v mlinu dvakrat se pove!

Rž nam zmelje v moko rženo,
v kruhu dobro zapečeno.
Če ostal boš kdaj brez zob,
jedel boš pšenični zdrob.

V mlinu vse povej glasno,
da te mlinar slišal bo!
Ker ne sliši se vse,
v mlinu dvakrat se pove!

MLINAR: Pojdi h kmetu, on mi prinaša pšenico. *(spet vklopi mlin in odbaja)*

ANA: Prav, grem pa h kmetu. Na svidenje, gospod mlinar!

MLINAR: Kaj praviš, da sem ti dolžan denar?

ANA: Ne, na svidenje, gospod mlinar! *(gre)*

MLINAR: Na svidenje. *(gre)*

6. prizor

Kmetija. Pride trgovec.

TRGOVEC: Prej je nisem dobil, zdaj pa jo bom! Tale smrklja misli, da je kmet izgubil prstan! Prav briga me, če ga je res! Prelisičil jo bom in se sam preoblekel v kmeta. Hi, hi, hi, hi! Še prej pa pravega kmeta zvežem v vrečo! *(kliče)* Gospod kmet!

KMET: *(pride)* Kaj pa je?

Trgovec prime vrečo in zveže kmeta. Gresta z odra. Priskače Ana.

ANA: Dober dan. Je kdo doma?

Pride trgovec, preoblečen v kmeta.

TRGOVEC: Pozdravljena! Jaz sem kmet.

ANA: Dober dan, gospod kmet. Rada bi vas vprašala, ali ste izgubili prstan.

TRGOVEC: Ja, izgubil sem ga. Daj ga sem!

ANA: Izvolite. *(mu ga da, nato občinstvu)* Je pa nesramen ta kmet!

TRGOVEC: *(pade iz vloge kmeta)* Oooo, zlat prstan! Končno je moj! *(se umakne ob rob odra)*

ANA: *(občinstvu)* Nekaj se mi zdi narobe s tem kmetom. Je to pravi kmet? *(odgovarjajo)* Kdo pa je? *(odgovarjajo)* Aha, trgovec se je preoblekel v kmeta. *(trgovcu)* Trgovec!

TRGOVEC: Kaj je? *(se prime za usta, češ, pa sem naredil napako, ker sem se odzval)*

ANA: Vrni mi prstan!

Ana, trgovec in kmet z vrečo na glavi se komično lovijo. Na koncu Ana dobi prstan in reši kmeta iz vreče. Trgovec pobegne.

KMET: Hvala, Ana, ker si me rešila.

ANA: Danes sem v žemljici našla prstan, je morda vaš, gospod kmet?

KMET: O, ježešnamarija! To je moj prstan! Že ves teden ga iščem! (*poje*)
Spomladi pšenico sejal sem,
požel sem jo s srpom jeseni.
Tokrat se izgubil je prstan,
mi meni veliko pomeni.

Ta prstan nam gre po družini,
sto let že z očeta na sina.
Sem upal, da pal ni v pšenico,
težko cel prišel bi iz mlina.

Povsod sem iskal ga obupan,
brezvolje se je že začelo,
a ti mi prineseš moj prstan,
zaplešiva skupaj veselo! (*plešeta*)

KMET: Hvala. Kako ti je že ime?

ANA: Ana sem.

KMET: Hvala, Ana, ker si mi prinesla ta prstan. Kaj naj ti dam v zahvalo? Poglej, tole vrečo pšenice ti dam. (*ji da*).

ANA: O, hvala! Nesla jo bom k mlinarju, da jo zmelje v moko! Na svidenje!

KMET: Na svidenje! Ko bi ti vedela, kako sem ti hvaležen! (*gre*)

7. prizor

Mlin. Spet ropota.

MLINAR: O, mladenka!

ANA: Rada bi zmlela tole pšenico!

MLINAR: Kaj bi rada? Potico?

ANA: Ne potico! Tole pšenico bi zmlela v moko!

MLINAR: A, moko bi rada! Pa tako povej! Daj mi pšenico! (*si prepeva pesem Ob bistrem potoku je mlin in melje prineseno pšenico; ko je zmlata, ji da moko*) Takole! Tule imaš moko in srečno pot!

ANA: Hvala! (*gre*)

8. prizor

Pekarna

ANA: (kliče) Gospod pek! Gospod pek!

PEK: Joj, kako je vroče!

ANA: Gospod pek, prinesla sem moko. Bi lahko naredili kruh iz nje?

PEK: Seveda. Saj peki to delamo – pečemo kruh. (*vzame moko*) Glej, da ne boš čakala, ti dam kar tale kruh, ki sem ga pravkar spekel. (*ji da velik hlebec*)

ANA: Hvala, gospod pek. (*gre*)

PEK: Srečno pot!

9. prizor

Trgovina

Ana pride do trgovca in potrka na prodajalno.

ANA: Gospod trgovec, kaj se skrivate? Vas je sram?

Trgovec počasi odpre vrata prodajalne in pokuka ven.

ANA: Kmetu sem vrnila prstan in zelo ga je bil vesel!

TRGOVEC: Vrnila si ga? Škoda.

ANA: Zakaj škoda?

TRGOVEC: Če bi jaz dobil prstan, bi ga prodal za veliko denarja!

ANA: Samo za denar vam gre! Mislite, da lahko vse prodate!

TRGOVEC: Saj lahko. Vse se lahko proda! Vse se lahko kupi.

ANA: Ne, pa ni res!

TRGOVEC: Ja, pa je!

ANA: Ne, pa ni!

TRGOVEC: Ja, pa je! (*poskuša zapeti song, a ga Ana prekine in poje svoje besedilo*)

ANA: Čisto vse, kar imamo,
je le to, kar drugim damo.
Čisto vse, kar imamo,
je le to, kar drugim damo.

(*trgovec se zraven pač*) In ne smete več lagati! Če ne, bom vsem povedala, da ste lažnivec, in nihče ne bo več kupoval pri vas!

TRGOVEC: (*se zelo ustraši*) Joj, ne, potem bom moral zapreti trgovino! Kaj bom pa potem delal. Saj nič drugega ne znam. Ne tega, prosim! Prosim, ne, ne! Nikoli več ne bom lagal! Prosim.

ANA: Bomo videli! Na svidenje! (*gre*)

10. prizor

Domača biša. Sliši se očetov glas.

OČE: Ana! Ana!

ANA: Tukaj sem, oči!

OČE: (*pride*) Ana, povsod te iščem. Kje si bila?

ANA: To je dolga zgodba. V žemljici sem našla prstan.

OČE: Prstan?

ANA: In sem iskala, kdo ga je izgubil. In veš, kdo ga je izgubil?

OČE: Ne.

ANA: Kmet, ki je sejal žito. In kmet mi je v zahvalo dal pšenico, jaz pa sem ti prinesla hlebec kruha.

OČE: Kako, da si prinesla hlebec, če ti je kmet dal pšenico?

ANA: Ah, ati ti nič ne veš. Šla sem k mlinarju, ki mi je zmllel pšenico v moko, potem sem moko nesla k peku in ta mi je spekel hlebec kruha.

OČE: Prav ponosen sem nate.

ANA: In veš, kaj sem se še naučila?

OČE: Kaj?

ANA: Pšenico sem vzela,
v mlinu sem jo zmllela.
Mlin glasno hrumi
in en in dva in tri!

Sva z mlinarjem vpila,
a sem moko tam dobila.
Z njo sem k peku šla,
In en in tri in dva!

Ta naučil me je dosti
pekarskih skrivnosti.
In dal mi hlebec ta,
in en in tri in dva.

Ko lačna sem zares,
mi ni za štruklje ali gres,
Takrat nočem piškotov,
ne sadja, ne kompotov.
Všeč mi ni ne sadna pita,
od krompirja nisem sita.
Ne diši mi juha,
vzela bi le kos kruha.